

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
Dhr. Mr A.C.L Rutte
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum
13 oktober 2025

Ons kenmerk
TLD/U202500650

Telefoon
070-373 83 93

Bijlage(n)
0

Onderwerp
Reactie VNG op internetconsultatie Wet veiligheidsregio's
en Veiligheidswet BES

Geachte heer Rutte,

Bij brief van 15 juli 2025 heeft u ons verzocht om advies te geven over het wetsvoorstel Wet versterking bovenregionale en landelijke crisisbeheersing, rampenbestrijding brandweezorg. Met dit wetsvoorstel wordt de Wet veiligheidsregio's gewijzigd en hernoemd in de Wet crisisbeheersing en brandweezorg. Dank dat u ons de mogelijkheid biedt om te reageren op het wetsvoorstel. De VNG is met u van mening dat er aanleiding en noodzaak bestaan tot wijziging van de Wet veiligheidsregio's.

De evaluatie van de commissie-Muller in 2020 heeft duidelijk gemaakt dat wijzigingen nodig waren uit oogpunt van het meer bij de tijd brengen van de wet in het licht van het veranderende karakter van crisis en rampen, maar ook in het licht van vergroting van de doeltreffendheid in het voorkomen en bestrijden daarvan. De evaluatiecommissie concludeert dat de crisisbeheersing, rampenbestrijding en brandweezorg in Europees Nederland sterk zijn geprofessionaliseerd, maar dat voor de crisisbeheersing een verbeterslag noodzakelijk is in de bovenregionale en landelijke samenwerking. De commissie-Muller zocht naar balans in enerzijds flexibiliteit in de organisatie en structuur en anderzijds naar eenduidige structuren en sturing.

De noodzaak tot wijziging van de Wet veiligheidsregio's werd kort daarna bevestigd tijdens en na de COVID-19 crisis. De diverse evaluaties van deze crisis leverden waardevolle inzichten op rond de aanpak van complexe overstijgende crises, de noodzaak tot heldere criteria voor op- en afschaling van de bestuurlijke governance, en tot het creëren van waarborgen om de democratische legitimiteit en de positie van het lokaal bestuur en gemeenteraden ten tijde van crises en de aanpak daarvan te garanderen.

Gelet op het bovenstaande zijn wij het eens met de bedoeling van het wetsvoorstel om te komen tot een meer slagvaardige en samenhangende aanpak in situaties waarin het echt noodzakelijk is. Mede op basis van de bestuurlijke lessen uit de COVID-19 crisis vragen wij daarbij wel om enkele aanpassingen in het wetsvoorstel uit oogpunt van de interbestuurlijke verhoudingen en democratische legitimiteit van de aanpak van crises en rampen.

Definities

De huidige Wet veiligheidsregio's hanteert de begrippen 'ramp' en 'crisis'. Zowel in theorie als in praktijk zijn dit complexe begrippen. Enerzijds is het lastig om een ramp of crisis scherp af te bakenen, en is dat ook niet gewenst; een al te vaste definitie van een ramp of crisis stelt al het andere immers buiten haken. Anderzijds is het van belang om zoveel mogelijk het ontstaan van grijze gebieden, waarbij het onduidelijk is of een gebeurtenis zich kwalificeert als een ramp of een crisis en er ook onduidelijkheid kan ontstaan over de vraag wie voor de aanpak ervan verantwoordelijk is, te voorkomen. De VNG dringt in dit verband aan op verheldering van de wet op de volgende punten:

- De definitie van crisis is in het wetsvoorstel aangepast van 'vitaal belang' naar 'veiligheidsbelang'. Volgens de memorie van toelichting verandert er inhoudelijk niets, omdat de zes vitale belangen gelijk zijn aan de zes veiligheidsbelangen. In de wettekst zelf wordt dit verband echter niet expliciet gelegd. Dat pleit voor verduidelijking om interpretatieverschillen te voorkomen.
- De wet introduceert een aparte definitie van 'nationale crisisbeheersing' om het onderscheid met lokale en regionale crisisbeheersing zichtbaar te maken. De memorie van toelichting motiveert dit onderscheid als volgt: lokaal en regionaal beperkt zich tot openbare orde en veiligheid, nationaal ziet op het geheel van maatregelen en voorzieningen dat wordt getroffen ter bestrijding of beheersing van een (dreigende) ramp of crisis. Hoewel de landelijke rol in de wet is verankerd, blijft onduidelijk wanneer een crisis van landelijke betekenis is en dus onder nationale crisisbeheersing valt.

Een belangrijke vraag is wanneer sprake is van een ramp of crisis die inzet van een bijzonder soort recht, namelijk dat van het overhevelen van taken en verantwoordelijkheden naar een hoger bestuurlijk niveau en in uiterste instantie het gebruik van noodrecht mogelijk of noodzakelijk maakt. De meeste incidenten vinden op lokaal niveau plaats en worden ook op hetzelfde niveau afgehandeld. In deze situaties is de reguliere crisisstructuur van kracht vanuit het paradigma van verlengd lokaal bestuur, dat door gemeentelijke middelen wordt gefinancierd en door gemeentelijke volksvertegenwoordigers (de gemeenteraden) wordt gecontroleerd. Dat uitgangspunt dient naar de mening van de VNG het centrale uitgangspunt te zijn: decentraal, tenzij.

Hierdoor wordt ook de urgentie van het verduidelijken van het schakelpunt rondom het zogenoemde op- en afschalen belangrijk: wanneer rechtvaardigt een ramp of crisis het beleggen van de bestuurlijke verantwoordelijkheid en sturing op een (naast)hoger niveau en dient dus te worden opgeschaald. Evenzo is het van belang om helder te maken wanneer dat niet meer het geval is en dus weer moet worden afgeschaald.

Wij benadrukken daarom dat, omdat de mogelijkheden voor materiële afbakening van rampen en crises beperkt zijn en een al te strakke afbakening ook ongewenst is, deze afbakening procedureel moet plaatsvinden. Er dient helderheid te bestaan over de verantwoordelijkheidsverdeling, bevoegdheden en de wijze van op- en afschaling op nationaal, regionaal en lokaal niveau.

Democratische legitimiteit

De VNG vraagt specifiek aandacht voor de lokale democratische legitimatie van de aanpak van rampen en crises in relatie tot de beoogde wetswijziging. De borging van lokale democratische legitimiteit is geen vanzelfsprekendheid. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de komst van de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19, waarbij het geruime tijd ontbrak aan betrokkenheid van de lokale

democratie, aan invloed van de gemeenteraad op besluitvorming, medeverantwoordelijkheid voor het lokaal bestuur en aan draagvlak daarvoor in de lokale samenleving.

De versterking van bovenregionale en landelijke samenwerking kan niet zonder democratische legitimiteit op decentraal niveau. Zo staat in artikel 39 Wet veiligheidsregio's dat de voorzitter van de veiligheidsregio achteraf verslag moet uitbrengen aan de gemeenteraden. Dit wetsartikel is bedoeld om democratische verantwoording te stimuleren bij klassieke rampen en crisis van relatief korte duur, zij het achteraf. In tijden van langdurige(r) en/of bovenregionale crisis is dit proces nog onvoldoende geborgd. Ook hierbij zou het uitgangspunt moeten zijn dat er zo snel mogelijk wordt afgeschaald naar de reguliere bestuurlijke verhoudingen, op basis van de bevoegdheidsverdelingen zoals die onder andere in de organieke wetgeving zijn vastgelegd.

We dringen aan op goede afstemming tussen rijk, veiligheidsregio's en gemeenten en adviseren om de bestaande interbestuurlijke verhoudingen als vertrekpunt te nemen bij de wetswijziging. Dit betekent dat het volgens ons noodzakelijk is om de democratische legitimiteit van de aanpak van rampen en crisis, ongeacht het type ramp of crisis waarvan op enig moment sprake is, te waarborgen op alle bestuurlijke niveaus en met gebruikmaking van het daarvoor beschikbare instrumentarium. De wet kent verschillende waarborgen: besluiten zijn gebonden aan noodzaak en proportionaliteit, de minister moet voorafgaand overleg voeren met de Veiligheidsregio en de commissaris van de Koning, er is een verslagleggingsplicht richting gemeenteraden en de minister legt verantwoording af aan het parlement. Bij langdurige crises bestaat het risico dat bevoegdheden langer doorwerken dan noodzakelijk. Met name in situaties waarin de noodsituatie lang duurt, zoals bij de coronacrisis het geval was, vinden wij een periodieke herbeoordeling wenselijk. Zo blijft democratische legitimatie gewaarborgd.

Tot slot: de VNG is positief over het feit dat de nafase en herstel een plek krijgen in de wijziging van de Wet veiligheidsregio's. De nafase is tot op heden een onderbelicht onderdeel van de crisisbeheersing maar is van cruciaal belang voor een veerkrachtige samenleving. Het valt op dat de invulling van de nafase bewust opengelaten wordt, met een coördinerende rol voor de Veiligheidsregio. Dit biedt flexibiliteit, maar kan ook leiden tot verschillen tussen regio's zonder dat rekening kan worden gehouden met specifieke lokale situaties. Zoals ook in de memorie van toelichting wordt benadrukt: als de nafase niet goed wordt georganiseerd, kan de nasleep de crisis verergeren. Maatwerk ontstaat zo dicht mogelijk bij de burger, op decentraal niveau, dichtbij de praktijk waar een ramp of crisis zich voltrekt en waar integrale afwegingen door het lokaal bestuur kunnen worden gemaakt. De VNG dringt aan op verheldering van het proces van de nafase en herstel en daarbij het uitgangspunt "decentraal, tenzij" nadrukkelijker als uitgangspunt te nemen bij de wijziging van de wet.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Dr. mr. L.K. Geluk
Algemeen directeur